

**אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדעי המדינה**

71 - 400 - 88 מפלגות ותנועות פוליטיות

**קורס בחירה שנתי (2 ש"ש) שנה"ל תשס"ז - ב.א.
מרצה: ד"ר אפרת קנולר**

שעות קבלה: יום שלישי משעה 10.00–11.00 יום רביעי משעה 12.00-13.00 בתאום מראש באתר האינטרנט.
מס' חדר: המחלקה למדעי המדינה בנין 213 (בנין מכסיקו), קומה שנייה חדר 257
טלפון במשרד: 5318957 - 03, אתר אינטרנט: efratknoles@walla.co.il

מטרת הקורס

הקניית ידע, יכולת ניתוח והבנת התהליכים שהתרחשו ומתרחשים במפלגות ובתנועות הפוליטיות בתקופת היישוב ובמדינת ישראל. במהלך הקורס ננתח את הגורמים לצמיחה והיעלמות מפלגות, נאפיין את השינויים שעברו המפלגות במהלך השנים ונדון במצעי המפלגות. בנוסף, ננתח את השפעתן של התנועות החוץ-פרלמנטריות והשפעתן על המפלגות בישראל.

דרישות הקורס:

השתתפות בכל ההרצאות.
קריאת החומר הביבליוגרפי
הגשת עבודה בהיקף של 7 - 10 עמודים.
בסוף השנה יערך מבחן מסכם הכולל את חומר ההרצאות וחומר הקריאה. פרטים על המבחן בהמשך.

הרכב הציון:

עבודה – 20%

מבחן מסכם – 80%

נושאי הלימוד וחומר הקריאה

1. מבוא: מפלגות ותנועות חוץ פרלמנטריות

2. מיון מפלגות

בנימין נויברגר, המפלגות בישראל, תל-אביב, רמות, 1997, פרק 1. בתוך: ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל של האוניברסיטה הפתוחה, יחידה 7-8
שמור מדעי-המדינה לפי אונ.ממ (365269)

Richard Gunther and Larry Diamont, "Species of Political Parties: A new Typology" Party Politics, Vol. 9, 2003, pp. 167-199

כתב עת באולם 5א (תצוגה – מדעי המדינה)

3. צמיחת מפלגות

Haus Charles and Rayside David, "The Development of New Parties in Western Democracies Since 1945", in Maisel Louis and Cooper Joseph (eds), Political Parties: Development and Decay, London, Sage Publication, 1978.

329.02 POL 1978 (633)

גיורא גולדברג "ישן מפני חדש תוציאו: צמיחת מפלגות חדשות בישראל" בתוך דני קורן (עורך) קצ המפלגות, תל-אביב, הקיבוץ המאוחד, 1998, עמ' 167-178.
שמור מדעי המדינה לפי קצ.המפ (373364)

4. היעלמות מפלגות

עמנואל גוטמן, "מוות ראוי או צפוי: גורלן של המפלגות" בתוך דני קורן (עורך), קצ המפלגות, תל-אביב, הקיבוץ המאוחד, 1998, עמ' 45-53.
שמור מדעי המדינה לפי קצ.המפ (373364)

Nathan Yanai, "Why do Political Parties Survive? An Analytical Discussin, Party Politics, Vol. 5 1999, pp. 5-17.

כתב עת באולם 2א

5. המערכת המפלגת בישראל

גיורא גולדברג, המפלגות בישראל: ממפלגות-המוון למפלגות אלקטורליות, תל-אביב, רמות, 1992, פרק 1.
שמו מדעי-המדינה לפי גול.מפ (182740)

6. גושי המפלגות בתקופת היישוב
בנימין אליאב, היישוב בימי הבית הלאומי, ירושלים, כתר, 1988, עמ' 242-280.
שמו מדעי-המדינה לפי ישו.בי (104805)

יונה כהן, פרקים בתולדות התנועה הדתית לאומית, תל-אביב, העשור, תשל"ג, עמ' 43-11.
בספריה המרכזית (מדף פתוח, ציונות דתית) E324.2 מפד"ל כהן.פר תשל"ג (220016)

בן אברם ברוך, מפלגות וזרמים פוליטיים בתקופת הבית הלאומי, 1918-1948, ירושלים, מרכז זלמן שז"ר,
תשל"ח, פרק 2.
שמו מדעי המדינה לפי בן-אבר.מפ (111792)

דב שורץ, "מראשית הצמיחה להגשמה", בתוך אשר כהן וישראל הראל (עורכים) הציונות הדתית: עידן
התמורות, ירושלים, מוסד ביאליק, 2004, עמ' 24-47.
בספריה המרכזית D 642.088 ציו.הד (583968)

7. גושי המפלגות לאחר הקמת המדינה
אשר אריאן, פוליטיקה ומשטר בישראל, תל-אביב, זמורה ביתן, 1990, עמ' 126-131.
שמו מדעי-המדינה לפי ארי.פו (140387)

אלי צור, נופי האשליה מפ"ם 1948-1954, שדה בוקר, המרכז למורשת בן-גוריון, 1998, עמ' 42-16.
שמו מדעי המדינה לפי צור.נו (391818) וגם תדפיס 10302 (1071691)

יחיעם ויץ, ממחתרת לוחמת למפלגה פוליטית, שדה בוקר, המרכז למורשת בן-גוריון, 2002, עמ' 76-95.
E324.2 חרות ויץ.ממ תשס"ג (553092)

פנחס מדינג, "תאוריית הדה-לגיטימציה של "חירות" מיתוס פוליטי ואקדמי או מציאות?", מדינה ממשל
ויחסים בינלאומיים, 1992, 36, עמ' 57-85.
כתב עת באולם 4

בנימין נויברגר, המפלגות בישראל, תל-אביב, רמות, 1991, עמ' 116-124; 128-134.
בתוך: ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל / האוניברסיטה הפתוחה יחידה 7-8
שמו מדעי-המדינה לפי אונ.ממ (365269)

יהודה שערי, בדרכי הליברליזם הסוציאלי, תל-אביב, המדרשה הליברלית ע"ש פורדר, 1992, עמ' 76-88.
E320.513 שער.בז תשנ"ב (200853)

8. המהפך - שינויים פוליטיים ושינויים אידיאולוגיים

Yonathan Shapiro, "The eng of Dominant Party System" in Arian Asher (ed), The Elections in
Israel – 1977, Jerusalem, Jerusalem Academic Ppress, 1980, pp. 23-38.
E324.6 ELE 1980 (153393)

Afraim Torgovnik, "A movement for Change in A State System" in Penniman H. Howard (ed),
Israel at the Polls, Washington D.C American Enterprise Institute for Public Policy Research,
1977, pp. 147-171.
E324.6 ISR 1979 (176858)

יונתן שפירא, לשלטון בחרתנו, תל-אביב, עם עובד, 1989, עמ' 106-132.
שמו מדעי-המדינה לפי חרות (107373)

ריקי טסלר, בשם השם, תל-אביב, כתר, 2003, עמ' 71-103.
E324.2 ש"ס טסל.בש תשס"ג (550493)

נחום לנגנטל, "הציונות הדתית – בין שני אתוסים מכוננים" בתוך נחום לנגנטל ושוקי פרידמן (עורכים), הקונפליקט: דת ומדינה בישראל, ל-אביב, ידיעות אחרונות, 2002, עמ' 125-156.
שמור סוציולוגיה לפי קונ.דת (518732)

בנימין נויברגר, "הקול הערבי: בין אינטגרציה לדה-לגיטימציה" בתוך רות גביוון ודפנה הקר (עורכות) השסע היהודי-ערבי בישראל: מקראה, ירושלים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2000, עמ' 133-143.
שמור סוציולוגיה לפי שסע.הי (451247)

יפה מושקוביץ, ליכוד בלי ליכוד, תל-אביב, צריקובר, 2004, עמ' 15-46.
E324.2 לכוד מוש.לב תשס"ד (592751)

9. מפלגות סקטוריאליות
 ראובן חזן, "השלכות האלקטורליות של הרפורמה הפוליטית: החיפוש אחר המרכז במערכת המפלגתית בישראל" בתוך אשר אריאן ומיכל שמיר (עורכים), הבחירות בישראל – 1996, ירושלים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 1999, עמ' 203-231.
שמור מדעי-המדינה לפי בחי.בי (424113)

צבי גיטלמן וגן גולדסטיין, "המהפכה הרוסית בפוליטיקה", בתוך אשר אריאן ומיכל שמיר (עורכים) הבחירות בישראל – 1999, ירושלים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2001, עמ' 203-229.
שמור מדעי-המדינה לפי בחי.בי (481471)

אלעזר לשם ומשה ליסק, "התגבשות הקהילה הרוסית בישראל" יהודי ברית המועצות במעבר, 4, 2000, עמ' 47-66.
כתב עת באולם 4

נתן ינאי, "הופעת מפלגת המרכז בבחירות 1999: בחינה מערכתית והשוואתית", בתוך אשר אריאן ומיכל שמיר (עורכים) הבחירות בישראל – 1999, ירושלים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2001, עמ' 315-351.
שמור מדעי-המדינה לפי בחי.בי (481471)

עופר קניג, "מפלגות ערביי ישראל במבט השוואתי" תרבות דמוקרטית, 8, 2004, עמ' 109-143.
כתב עת בספריה לפילוסופיה

אשר אריאן ומיכל שמיר, "האמנם מפלגה דומיננטית במערכת מפלגתית מתרופפת?", הבחירות בישראל 2003, ירושלים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2004, עמ' 27-52.
שמור מדעי-המדינה לפי בחי.בי (1070219)

10. תנועות חוץ פרלמנטריות
 יעל ישי קבוצות אינטרס בישראל, תל-אביב, ספרית אשכולות, 1987, עמ' 141-167.
שמור סוציולוגיה לפי ישי.קב (66696)

תמר הרמן, מלמטה למעלה: תנועות חברתיות ומחאה פוליטית, תל-אביב, רמות, 1996, עמ' 171-195.
שמור סוציולוגיה לפי הר.מל (288742)

נעמי גל-אור, המחתרת היהודית: טרוריום שלנו, תל-אביב, הקיבוץ המאוחד, עמ' 23-48.
שמור סוציולוגיה לפי גל-אור (131888)

תמר הרמן, מלמטה למעלה: תנועות חברתיות ומחאה פוליטית, תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, 1996, עמ' 171-195, 32-67.
שמור סוציולוגיה לפי הר.מל (288742)

ברוך קימרלינג, בין מדינה לחברה, א', תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 119-124.
שמור סוציולוגיה לפי קימ.בי (279024)

אהוד שפירנצ'יק, "פוליטיקה חוץ-פרלמנטרית בישראל", אנשים ומדינה, החברה הישראלית, משרד הביטחון, 1989, עמ' 221-234.
שמור סוציולוגיה לפי אנש.ומ (103956)

הנחיות לכתיבת העבודה :

מטרת העבודה :

לפתח ולשכלל את מיומנות איסוף החומר ואיתור המידע לכתיבה מחקרית אקדמית, יישום מושגים תיאורטיים הנלמדים בקורס על מקרה בוחן. משקל העבודה בשקלול הציון הסופי – 20%.

תאריך הגשת העבודה : יום רביעי 28.2.2007

באתר האינטרנט של המחלקה למדעי המדינה ניתן למצוא מסמך המפרט כללי כתיבה לעבודה סמינריונית. עקרונות הכתיבה הם זהים למרות שהיקף העבודה הנדרש מכם קצר בהרבה.

האתר : <http://www.biu.ac.il/SOC/po>

היקף העבודה : 8 עמודים. לא כולל שער, תוכן עניינים ורשימת מקורות (ביבליוגרפיה).

העבודה תיכתב בגופן 12 עם רווחים של שורה וחצי בין השורות.

כל סטודנט/ית חייבת/ת לכתוב את העבודה לבד, לא יינתן אישור לכתיבת עבודה בזוגות.

מבנה העבודה :

1. שער העבודה : יכלול את שם האוניברסיטה, שם המחלקה, נושא העבודה, שם הקורס, מספר הקורס, שם המרצה, שם הסטודנט, מספר תעודת הזהות ותאריך הגשה.
2. תוכן עניינים : יכלול את שמות הפרקים ומספרם בעבודה.
3. מבוא : יכלול את הצגת הנושא, תיחום גבולותיו מבחינת הזמן, מרחב הנושא, ציון הדגמים (לא הסבר על הדגמים) שבהם יעשה שימוש לצורך ניתוח, הצגה קצרה שלמבנה העבודה.
- שימו לב : המבוא אמור להסביר לקורא את מה שהוא עתיד לקרוא בהמשך העבודה, התייחסו למבוא כאילו שאתם כותבים לאדם שאינו בקיא בנושא.**
4. רקע תיאורטי/ספרותי מחקר י יכלול את הדגמים המושגיים או התיאורטיים שבהם אתם מתכוונים לעשות שימוש במהלך העבודה.
שימו לב : טעות נפוצה – שימוש בכל המושגים התיאורטיים שנלמדו, ללא קשר ליישום המושגים על אירוע הבוחן.
סביר שהמבוא והרקע התיאורטי יהוו כ – 20% - 30% מהעבודה.
5. גוף העבודה : יכלול את תיאור וניתוח הסוגיה שבחרתם באמצעות ולאור הדגמים התיאורטיים. ההדגשה היא על המלה ניתוח. ניתן לחלק את גוף העבודה לפרקי משנה הגיוניים. פרקי המשנה יכולים להיות לפי נושאי משנה או לפי קופות של התפתחות הסוגיה. סביר שחלק זה יהווה כ – 60% - 70% מהעבודה.
6. סיכום ומסקנות : יכלול מבט-על על תהליך העבודה והצגת המסקנות. סביר שחלק זה יהווה כ – 10% - 20% מהעבודה.
7. ביבליוגרפיה תכלול מגוון של מקורות - ספרים, מאמרים מתוך כתבי עת, וקטעי עיתונות. רצוי שהמקורות יהיו עדכניים, לפחות פריט אחד או שניים משנת 2000 ואילך.
8. הפנייה למקורות – כל עבודה אקדמית חייבת להתבסס ולהפנות למקורות שעליהם התבססתם בעבודתכם. עבודה ללא הפנייה למקורות – תיפסל.

נושאים לבחירה :

1. מפלגות סקטוריאליות בתקופת היישוב
2. שינוי – מתנועת מחאה לתנועה פוליטית.
3. מפלגת חד"ש כמפלגה "לא רלבנטית".
4. "מה שרואים מפה לא רואים משם" אריאל שרון 2001-2005.

המבחן :

מבחן מסכם סגור (בחינה אמריקאית) בסיום הקורס. המבחן יכלול בין 33-40 שאלות, כשני שלישי מתוך חומר ההרצאות ושליש מתוך חומר הקריאה.

דוגמא לשאלות :

1. גורלן של המפלגות (גוטמן) :
 - i. המפלגות משנות את צורתן
 - ii. המפלגות גוועות
 - iii. המפלגות מתחדשות
 - iv. המפלגות סיימו את תפקידן

2. אחת הסיבות להיחלשותה ולהיעלמותה של מפלגת "הדרך השלישית" הייתה:
 - i. הנושא של החזרת רמת הגולן לסוריה ירד מסדר היום הפוליטי
 - ii. שינוי שיטת הבחירות
 - iii. הצטרפותה של הדרך השלישית לממשלת הימין של נתניהו
 - iv. התפטרותו של קהלני מראשות המפלגה
3. איזה משפט מבין המשפטים הר"מ הוא המשפט הנכון ביותר:
 - i. בבחירות 2003 קיימת מגמה של הצבעת העולים לשעבר מברית המועצות למפלגת ישראל בעליה
 - ii. בבחירות 2003 קיימת מגמה של הצבעת העולים לשעבר מברית המועצות למפלגת שינוי
 - iii. בבחירות 2003 קיימת מגמה של הצבעת העולים לשעבר מברית המועצות למפלגת מר"צ.
 - iv. בבחירות 2003 קיימת מגמה של הצבעת העולים לשעבר מברית המועצות למפלגת ישראל ביתנו.
4. מפלגות עדתיות הוקמו לראשונה:
 - i. בתקופת היישוב
 - ii. לאחר העליות הגדולות של שנות החמישים
 - iii. לקראת בחירות 1984 עם הקמתה של ש"ס
 - iv. לקראת בחירות 1982 עם הקמתה של תמ"י

